

עמדה:

משיטת ראש עיר לשיטת מנהל עיר מקצועי (City Manager)

ד"ר נחום בן אליא

1999

קישורים רלוונטיים

הצעה לפיתוח דגם משלים של שלטון מקומי על פי עקרונות המודל של מנהל עיר מקצועי-מועצה נבחרת. מודל זה מהווה חלופה לשיטה הנהוגה בישראל על בסיס ראש עיר נבחר. הניסיון הבינלאומי מוכיח שרשויות מקומיות שאימצו את השיטה המוצעת מספקות שירותים טובים יותר וביעילות כללית רבה יותר; זאת, מבלי לגרוע מעקרונות הדמוקרטיה המקומית.

הרקע להצעה

1. בשיטה הנהוגה בישראל, ראש רשות מקומית הופך להיות מנהל פעיל של המערכת המוניציפלית בתוקף בחירתו הפוליטית-ציבורית כראש עיר. בהיעדר כל תנאי מחייב בדבר השכלה או ניסיון ניהולי מתאימים, בראש הפירמידה הניהולית של רשות מקומית יכול לעמוד כל אדם אשר עמד בהצלחה במבחן הבחירות.
2. הניסיון המצטבר מאז בחירתם הישירה של ראשי ערים מצביע שלרבים מהם אין הכישרים והיכולת הניהולית התואמים גוף ציבורי, אשר "מחזורו" הכספי נע בין עשרות מיליוני שקלים למיליארדי שקלים מדי שנה. כן נמצא קשר ישיר בין מצב זה לבין המדיניות הגירעונית המתמשכת בשלטון המקומי.
3. הדגם 'מועצה-מנהל עיר מקצועי' הוא אחד מחמישה דפוסים שלפיהם מאורגן השלטון המקומי בארצות הברית, והשכיח מביניהם. הדגם 'מועצה-מנהל עיר מקצועי' נשען, מבחינה ציבורית וניהולית, על שני עקרונות בסיסיים:
  - מועצת הרשות, המתפקדת כדירקטוריון של תאגיד ציבורי, מורכבת מנציגי ציבור הנבחרים באופן דמוקרטי וישיר, ומרכוז את מלוא הסמכויות בתחום התוויית מדיניות ובקרה ציבורית.
  - מנהל העיר המקצועי, אשר שירותיו נשכרים על-ידי המועצה, הוא בעל סמכות ואחריות מלאות על ניהול ענייני הרשות המקומית, מבחינה אדמיניסטרטיבית, כספית ותפעולית.
4. ניסיון מצטבר של 70 שנה, מאז הומצאה השיטה, הנתמך על-ידי מספר רב של מחקרים השוואתיים, מראה ששיטה זו יעילה ואפקטיבית יותר מזו המתבססת על ראש עיר נבחר. היא מוכיחה שניתן להבטיח, ברמת הכנסה מקבילה, שירותים איכותיים יותר, בעלות פחותה, וללא צורך בניהול בזבזני או גירעוני.
5. בהתחשב בכך שצורת השלטון המקומי בארצות הברית היא נושא לבחירה קהילתית, דהיינו, כל יישוב רשאי לאמץ לעצמו את צורת השלטון הרצויה לו, הרי העובדה שהדגם 'מועצה-מנהל עיר מקצועי' הוא השכיח ביותר מצביעה על מידת התמיכה הציבורית בו. תמיכה זו באה לידי ביטוי מתמיד בהימנעות עקבית מהחלפתו בדגם אחר (ראש עיר נבחר).
6. נוכח אחריותם הישירה של רבים מראשי הערים בניהול הבלתי שקול של הרשויות המקומיות והידרדרותם הכספית, מתבקש שינוי של השיטה הקיימת - הן משיקולים ציבוריים-אזרחיים, הן משיקולים כלכליים-תקציביים והן משיקולים של ניהול יעיל ואפקטיבי של שירותים הנוגעים לרווחת כלל אוכלוסיית המדינה.

המלצות למדיניות

השינוי המוצע התבסס על העקרונות הבאים:

1. תינתן הכרה חוקית למודל מנהל עיר מקצועי- מועצה נבחרת כדגם אפשרי נוסף בשלטון המקומי. המודל יופעל בשני סוגי רשויות:
  - רשויות מקומיות חדשות שתוקמנה בעתיד.
  - רשויות מקומיות בהן הוכח במשך שתי קדנציות לפחות שאין בכוחה של השיטה הנוכחית (ראש העיר נבחר) כדי להביא לניהול תקין ומאוזן של הרשות המקומית.
2. החקיקה וההנחיות המינהליות של משרד הפנים צריכות להבטיח שמינוי מנהל עיר מקצועי יקוים בהתאם לדרישות ולתהליכי מיון מקצועיים ושקופים.
3. לאחר הוכחה, בניסוי מבוקר בכמה רשויות, שדגם זה אפשרי במדינת ישראל, תוענק האפשרות לאימוצו על-ידי רשויות אחרות באמצעות בחירה דמוקרטית על-ידי אזרחי המקום (כמקובל בארצות הברית).

משמעויות תקציביות וניהוליות

השינוי המוצע אינו כרוך בהגדלת הוצאות. נהפוך הוא, השיטה תביא להקטנת הוצאות בגין הניהול המשופר וכן הוצאות "תקורה" בלתי-נחוצות (דוגמת שכר נבחרים).

קישורים רלוונטיים

דויד ג'אנר קלזנר ודניאל פלזנשטיין • [מקצועות חדשים ברשויות המקומיות בישראל](#) • 1997

נחום בן-אליא • [היש מקום למנהל עיר מקצועי בישראל?](#) • 1997

נחום בן אליא • [מעבר לניהול אסטרטגי בשלטון המקומי](#) • 1996